

Ситуация на пазара на зърнени и маслодайни култури в България Декември 2023 г.

Производство

Добра реколта от есенници. Спад на производството на пролетни култури.

По предварителни данни, през 2023 г. продукцията от пшеница и ечемик нараства респективно с 5,8% и 20,8% спрямо предходната година, в резултат на увеличение както на реколтираните площи, така и на средните добиви (поради благоприятни климатични условия при развитието на есенните култури). Същевременно, прибраното количество рапица се свива с 21,3%, като повишената продуктивност на единица площ не е достатъчна да компенсира спада на площите с маслодайната култура.

Производство на основни зърнени и маслодайни култури (хил. тона)

Период/ продукт	2020	2021	2022	2023 оценка	Изм. 2023/ 2022
Пшеница	4 711,0	7 119,5	6 230,4	6 589,0	5,8%
Царевица за зърно	2 969,2	3 376,3	2 496,3	2 240,0	-10,3%
Ечемик	549,1	683,4	603,5	729,0	20,8%
Слънчоглед	1 720,3	1 989,1	2 117,3	1 625,0	-23,3%
Рапица	276,8	372,1	296,2	233,0	-21,3%

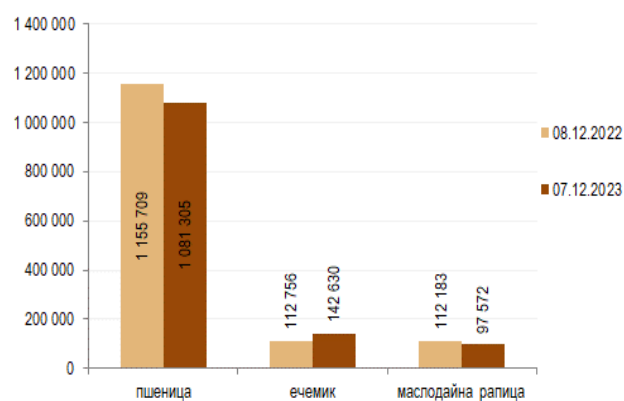
Източник: Агростатистика, МЗХ

На този етап реколтата от царевица и слънчоглед, се оценява съответно с 10,3% и 23,3% под нивото от 2022 г. И при двете култури се отчитат по-ниски

средни добиви, под влияние на продължителните периоди на сухо и горещо време през лятото на 2023 г., а при слънчогледа това е съчетано и с намаление на реколтираните площи.

По оперативни данни към началото на м. декември 2023 г., засетите площи с пшеница и рапица за реколта '2024 са съответно с 6,4% и 13% по-малко в сравнение с предходния стопански сезон, докато тези с ечемик отбелязват ръст от 26,5% (Фиг. 1).

Засети площи с есенни култури за следваща реколта (ха)

Фиг. 1

Източник: МЗХ (оперативни данни)

Износ

Засилен износ на пшеница и ечемик от началото на пазарната 2023/24 година

2022/23 пазарна година

Като цяло през изтеклата 2022/23 пазарна година се наблюдава намаление на износа на основните

зърнени и маслодайни култури (с изключение на слънчоглед) спрямо предходния сезон. Донякъде това се обяснява с по-слабата реколта `2022 и понижението на международните котировки до недотам атрактивни нива, предвид увеличените разходи за производство през годината. Реализацията на българската продукция на традиционни пазари бе затруднена и от засилената конкуренция от украински продукти след предприемането на редица мерки на международно ниво за деблокиране на експорта от Украйна. В тях се включват инициативите на ЕС за осигуряване на коридори за износ на украински селскостопански продукти, въведената временна либерализация на търговията на ЕС с Украйна от м. юни 2022 г. и договореното със съдействието на ООН споразумение за безопасен маршрут за износ на украинско зърно през Черно море, действало през периода юли 2022 – юли 2023 г.

По продукти, намалението на износа на рапица, царевица, пшеница и ечемик през 2022/23 е в границите от 20,1% (рапица) до 42,3% (ечемик) на годишна база. В същото време експортът на слънчоглед се засилва като отбелязва над 16%-но увеличение, под влияние на високото предлагане в страната, свързано с повишеното производство в България и значителния внос от Украйна през календарната 2022 г.

Износ на основни зърнени и маслодайни култури (хил. тона)

Период/продукт	2020/21	2021/22	2022/23	Изм. 2022/23 спрямо 2021/22
Пшеница	3 568,7	5 803,3	4 084,3	-29,6%
Ечемик	319,0	443,5	256,0	-42,3%
Рапица	192,4	282,0	225,3	-20,1%
Царевица	1 724,9	1 613,2	1 258,7	-22,0%
Слънчоглед	769,8	678,6	788,9	16,3%

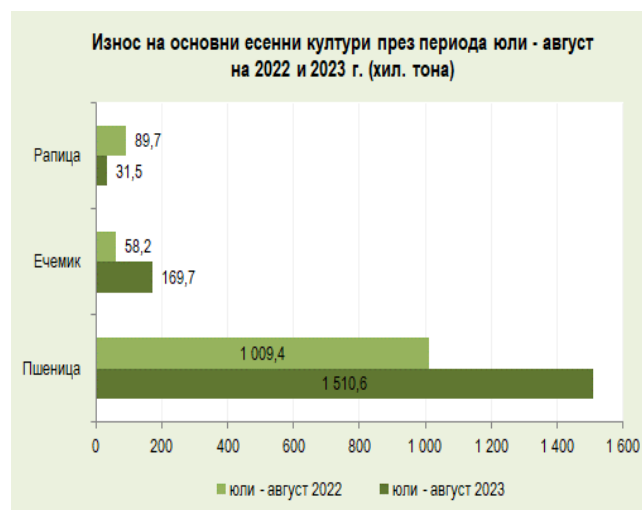
Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.) и изчисления на МЗХ.

Забележка: Пазарната година за пшеница, ечемик и рапица е от 1 юли до 30 юни, а за царевица и слънчоглед – от 1 септември до 31 август.

2023/24 пазарна година

През първите два месеца на текущата 2023/24 година за есенните култури (юли – август 2023 г.) се

отчита чувствителен ръст на годишна база на изнесените обеми пшеница и ечемик – съответно с 49,6% и близо три пъти (Фиг. 2). Този тренд е стимулиран от увеличеното производство на двете култури от реколта `2023 и високите преходни наличности. Едновременно с това обаче, реализацията на рапица на външни пазари се свива чувствително (с близо 65%), в резултат от по-слабата продукция в страната.

Фиг. 2

Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.)

Пшеница

Общо изнесеното количество пшеница през пазарната **2022/23** година е в размер на 4 084,3 хил. тона - с 29,6% под нивото от предходната година, главно вследствие на спад на изпращанията за ЕС с 56%. Налице е сериозно намаление при всички основни контрагенти в рамките на Съюза, като Гърция, Испания, Италия, Румъния и Португалия.

Фиг. 3

Източник: НСИ (предварителни данни)

Експортът за трети страни също се понижава, но по-умерено – с 10,5%, като по-малките пратки за Южна Корея, Пакистан и Израел и липсата на експорт за Виетнам са частично компенсирани от разширяване на търговията с Алжир, Индонезия, Бангладеш и Тунис. За втора поредна година Алжир е водеща дестинация за българската пшеница, като над 40% от целия износ за 2022/23 са предназначени за алжирския пазар (Фиг. 3).

Износ на пшеница по страни (хил. тона)

Период/ страна	2020/21	2021/22	2022/23	Изм. 2022/23 спрямо 2021/22	юли - август 2022/23	юли - август 2023/24	Изм. за периода на год. база
Общо, в т. ч.:	3 568,7	5 803,3	4 084,3	-29,6%	1 009,4	1 510,6	49,6%
ЕС - 27 общо	2 150,2	2 435,2	1 070,8	-56,0%	164,7	633,5	284,6%
Гърция	504,4	634,9	439,2	-30,8%	71,2	77,2	8,5%
Испания	736,1	785,3	436,4	-44,4%	64,7	461,3	613,1%
Румъния	446,7	576,2	92,5	-83,9%	6,8	14,0	105,1%
Италия	137,0	276,2	64,9	-76,5%	22,0	6,0	-72,7%
Португалия	119,8	81,5	32,9	-59,7%	0,0	45,0	-
Нидерландия	130,0	32,8	0,0	-99,9%	0	0	-
Други	76,2	48,3	4,9	-89,8%	0,0	30,0	-
Трети страни общо	1 418,4	3 368,0	3 013,5	-10,5%	844,7	877,1	3,8%
Алжир	26,3	909,3	1 650,1	81,5%	244,8	122,9	-49,8%
Тунис	244,9	385,9	412,6	6,9%	109,3	0,0	-
Индонезия	136,0	132,0	353,9	168,1%	167,5	234,5	40,0%
Бангладеш	60,2	0,0	155,6	-	105,0	0,0	-100,0%
Южна Корея	0,0	407,4	112,8	-72,3%	46,8	301,6	544,2%
Египет	0,0	110,8	105,0	-5,2%	105,0	0,0	-100,0%
Пакистан	165,6	264,7	56,7	-78,6%	56,7	0,0	-100,0%
Тайланд	0,0	59,6	56,3	-5,6%	0,0	118,8	-
Израел	96,2	291,1	20,1	-93,1%	0,2	0,0	-100,0%
Виетнам	0,0	231,9	0,0	-100,0%	0,0	58,0	-
Други	689,2	575,3	90,4	-84,3%	9,3	41,3	346,5%

Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.) и изчисления на МЗХ.

Настоящата **2023/24** година стартира със значително по-бърз темп на износ на пшеница спрямо година по-рано. За първите два месеца на сезона извън страната са реализирани общо 1 510,6 хил. тона от зърнената култура. Това е с 49,6% повече на годишна база, главно в резултат на близо четирикратно увеличение на изпращанията за ЕС, в т. ч. основно за Испания. При експорта на пшеница за трети страни се наблюдава слабо нарастване – с 3,8%, свързано най-вече с по-големите пратки за Южна Корея и Индонезия и осъществения износ за Тайланд (при липса на такъв по същото време на предходната година).

Ечемик

Данните за **2022/23** сочат намаление на общия

износ на ечемик с 42,3% на годишна база, до 256 хил. тона. Изпращанията за страни от ЕС се свиват с 47,9%, основно вследствие на насочените по-малки количества за Гърция и Кипър. Увеличава се износът за Испания.

Експортът на ечемик извън ЕС е с 31,2% под нивото от предходната година, като наблюдаваното разширяване на реализацията в Либия и Мароко не е достатъчно да неутрализира сериозния спад на обемите, насочени за други страни.

Износ на ечемик по страни (хил. тона)

Период/ страна	2020/21	2021/22	2022/23	Изм. 2022/23 спрямо 2021/22	юли - август 2022/23	юли - август 2023/24	Изм. за периода на год. база
Общо, в т. ч.:	319,0	443,5	256,0	-42,3%	58,2	169,7	191,5%
ЕС - 27 общо	105,2	293,8	153,0	-47,9%	25,2	122,1	383,9%
Испания	0,0	62,8	83,0	32,2%	0,0	93,4	-
Гърция	45,5	140,0	53,0	-62,1%	17,1	4,9	-71,6%
Кипър	20,0	77,1	11,4	-85,3%	8,1	4,0	-50,6%
Румъния	39,7	7,9	2,0	-74,3%	0,0	0,1	-
Португалия	0,0	6,0	0,0	-100,0%	0,0	19,7	-
Други	0,0	0,0	3,6	-	0,0	0,0	-
Трети страни общо	213,9	149,7	103,0	-31,2%	33,0	47,6	44,4%
Либия	73,1	7,0	40,7	478,0%	0,0	0,0	-
Израел	0,0	78,4	33,0	-57,9%	33,0	0,0	-100,0%
Мароко	57,6	0,0	23,0	-	0,0	47,6	-
Турция	0,0	24,7	6,3	-74,3%	0,0	0,0	-
Тунис	50,1	27,5	0,0	-100,0%	0,0	0,0	-
Други	33,1	12,0	0,0	-99,9%	0,0	0,0	-

Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.) и изчисления на МЗХ.

С излизането на пазара на реколта '2023 негативната тенденция се обръща. През периода **юли – август 2023 г.** се отчита увеличение на износа на ечемик на годишна база както за ЕС (с близо пет пъти), така и за трети страни (с 44,4%). На ниво ЕС, най-съществени са количествата, доставени в Испания и Португалия. В рамките на периода износът на ечемик за трети страни е изцяло за Мароко.

Рапица

През пазарната **2022/23** година са изнесени общо 225,3 хил. тона рапица – с 20,1% по-малко спрямо предходния сезон. Почти целият експорт е за държави членки на ЕС (с изключение на минимално количество за Турция). Сред водещите европейски дестинации, пратките за Нидерландия спадат с 56,1% на годишна база, докато тези за Белгия отбелязват ръст от 78,1%.

В началото на **2023/24** година се отчита по-слаб

експорт на рапица спрямо година по-рано, обясним с чувствително по-ниското производство от реколтата '2023. Изнесеното количество за първите два месеца на сезона изостава с 64,9% на годишна база и възлиза на 31,5 хил. тона, насочени главно за Германия.

Износ на рапица по страни (хил. тона)

Период/ страна	2020/21	2021/22	2022/23	Изм. 2022/23 спрямо 2021/22	юли - август 2022/23	юли - август 2023/24	Изм. за периода на год. база
Общо, в т.ч.:	192,4	282,0	225,3	-20,1%	89,7	31,5	-64,9%
ЕС - 27 общо	192,4	282,0	224,6	-20,3%	89,7	31,5	-64,9%
Белгия	83,3	47,8	85,1	78,1%	60,2	0,0	-100,0%
Нидерландия	88,3	149,4	65,7	-56,1%	0,0	0,0	-
Испания	0,0	0,0	25,0	-	25,0	0,0	-100,0%
Франция	0,1	27,0	16,7	-38,3%	0,0	0,0	-
Германия	0,0	17,1	0,4	-97,7%	0,4	31,0	7729,9%
Унгария	0,0	10,4	0,0	-100,0%	0,0	0,0	-
Португалия	0,0	17,4	0,0	-100,0%	0,0	0,0	-
Други	20,8	12,7	31,8	149,6%	4,1	0,5	-88,5%
Трети страни общо	0,0	0,0	0,7	-	0,0	0,0	-
Турция	0,0	0,0	0,7	-	0,0	0,0	-

Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.) и изчисления на МЗХ.

Царевица

Общият износ на царевица през изминалата **2022/23** година се свива с 22% спрямо предходната кампания, до 1 258,7 хил. тона, основно поради спад на изпращанията за ЕС с 42,8%. Значително по-малки са количествата, предназначени за голяма част от традиционните дестинации на българската царевица в рамките на ЕС като Гърция (-45,3%), Румъния (-85,2%) и Италия (-48,4%), с изключение на Испания, при която е налице ръст от 63,4%.

Износ на царевица по страни (хил. тона)

Период/ страна	2020/21	2021/22	2022/23	Изм. 2022/23 спрямо 2021/22
Общо, в т.ч.:	1 724,9	1 613,2	1 258,7	-22,0%
ЕС - 27 общо	1 348,4	960,0	548,9	-42,8%
Испания	201,4	135,0	220,6	63,4%
Гърция	407,7	357,9	195,8	-45,3%
Италия	75,5	92,0	47,5	-48,4%
Румъния	437,9	233,5	34,6	-85,2%
Нидерландия	134,2	46,5	33,0	-29,0%
Кипър	58,7	22,6	10,3	-54,4%
Португалия	28,8	53,8	0,0	-100,0%
Други	4,1	18,8	7,1	-62,3%
Трети страни общо	376,5	653,2	709,9	8,7%
Китай	149,3	292,7	635,4	117,1%
Южна Корея	120,7	210,1	49,3	-76,5%
Либия	27,3	74,7	25,0	-66,5%
Ливан	31,7	19,0	0,0	-100,0%
Други	47,6	56,8	0,1	-99,9%

Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.) и изчисления на МЗХ.

Двойното увеличение на пратките за Китай води до нарастване на общия експорт на царевица за страни извън ЕС с 8,7% спрямо 2021/22, независимо от намалението на обемите, реализирани в Южна Корея, Либия и др.

Слънчоглед

Под влияние на високото предлагане в страната, през изтеклата **2022/23** пазарна година общият износ на слънчоглед нараства с 16,3% на годишна база, до 788,9 хил. тона. По-големи количества се отчитат както за ЕС (+14,6%), така и за държави извън Съюза (+19,5%).

В сравнение с предходната година е налице няколкократно ръст на реализацията във Франция, Нидерландия, Китай и Турция. Сред останалите значими контрагенти, намаляват пратките за Австрия, Румъния, Германия, Испания, Обединеното кралство и САЩ.

Износ на слънчоглед по страни (хил. тона)

Период/ страна	2020/21	2021/22	2022/23	Изм. 2022/23 спрямо 2021/22
Общо, в т.ч.:	769,8	678,6	788,9	16,3%
ЕС - 27 общо	451,9	447,0	512,2	14,6%
Нидерландия	95,2	111,5	233,0	109,0%
Германия	99,7	101,8	73,4	-27,9%
Испания	39,8	70,6	56,5	-20,0%
Франция	16,5	8,8	36,4	313,1%
Полша	35,8	31,7	28,2	-10,9%
Австрия	19,7	24,6	14,9	-39,2%
Румъния	68,6	17,1	11,7	-31,5%
Други	76,5	81,0	58,1	-28,3%
Трети страни общо	317,9	231,6	276,7	19,5%
Китай	26,6	29,9	85,5	185,5%
Турция	135,0	31,9	74,4	133,1%
Обединено кралство	60,9	61,2	37,9	-38,0%
САЩ	50,8	47,8	36,9	-22,8%
Други	44,7	60,8	42,1	-30,8%

Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.) и изчисления на МЗХ.

Внос

Спад на вноса на слънчоглед през 2022/23 година

Вносът на зърнени и маслодайни култури в България традиционно е в ограничени количества на фона на вътрешното производство. Единствено

при слънчогледа през последните години се наблюдава значителен по обем импорт, необходим за нуждите на преработвателните предприятия.

2022/23 пазарна година

След отбелязания ръст от 51% през предходния сезон, свързан най-вече с рязко увеличение на доставките от Украйна след началото на войната с Русия, през 2022/23 година вносът на слънчоглед в България спада с 42,2% на годишна база. Основни фактори за това са завишеното предлагане в страната (увеличение на производството от реколта `2022 в съчетание с големи преходни запаси), както и предприетите мерки за ограничаване на импорта от Украйна.

С Регламент на Европейската комисия в началото на м. май 2023 г. е въведена временна мярка за забрана на вноса на пшеница, царевича, слънчоглед и рапица от Украйна на територията на България, Унгария, Полша, Румъния и Словакия, действала до 15 септември 2023 г. Впоследствие е договорено прилагането на лицензионен режим за износ на същите култури от Украйна за петте държави.

Внос на основни зърнени и маслодайни култури (хил. тона)

Период/ продукт	2020/21	2021/22	2022/23	Изм. 2022/23 спрямо 2021/22
Пшеница	24,3	65,9	54,2	-17,7%
Ечемик	1,7	1,5	6,3	322,8%
Рапица	78,0	52,0	46,9	-9,7%
Царевича	66,6	105,4	43,9	-58,3%
Слънчоглед, в т. ч. от:	845,5	1 275,0	737,2	-42,2%
Украйна	175,4	632,9	484,8	-23,4%
Румъния	365,5	490,9	219,1	-55,4%
Молдова	11,7	128,5	23,6	-81,6%
Русия	194,6	0,0	0,0	-

Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.) и изчисления на МЗХ.

Забележка: Пазарната година за пшеница, ечемик и рапица е от 1 юли до 30 юни, а за царевича и слънчоглед – от 1 септември до 31 август.

Импортът на слънчоглед от Украйна в България се забавя още през първите месеци на 2023 г., а след въвеждане на забраната за внос от началото на м. май доставките от там на практика спират.

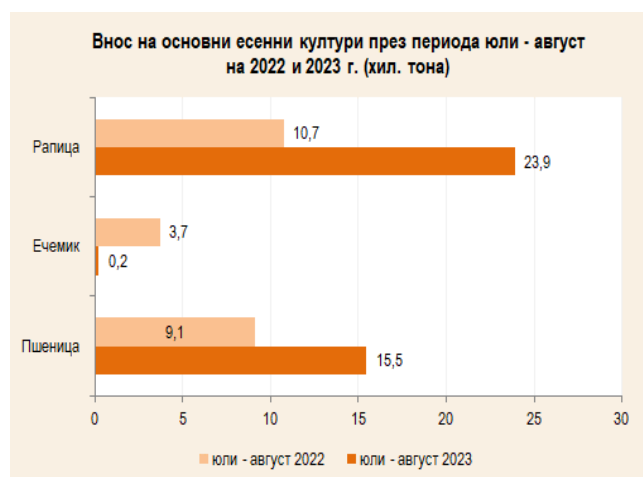
Въпреки отчетеното намаление с 23,4% на годишна

база, Украйна остава основен доставчик на слънчоглед за пазарната 2022/23, представлявайки около две трети от общия внос. Значително по-малко спрямо предходната година са и влезлите количества от другите ни традиционни партньори - Румъния (-55,4%) и Молдова (-81,6%).

Вносът на пшеница, рапица и царевича през изтеклия сезон 2022/23 също е под нивото от предходната година - съответно със 17,7%, 9,7% и 58,3%. Единствено доставките на ечемик нарастват, но количеството остава незначително.

2023/24 пазарна година

През първите два месеца от началото пазарната 2023/24 година са внесени общо 15,5 хил. тона пшеница и 23,9 хил. тона рапица (Фиг. 3). Макар и съответно с 69,5% и над два пъти повече спрямо година по-рано, количествата не са значими. Импортът на ечемик през периода е минимален – около 200 тона, при 3,7 хил. тона по същото време на миналия сезон.

Фиг. 3

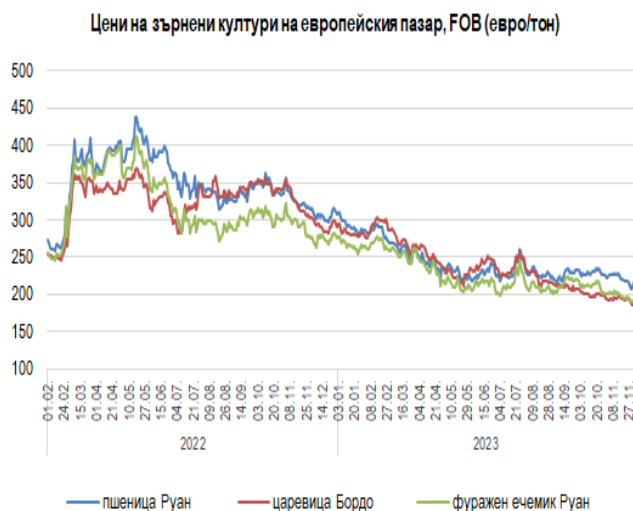
Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.)

Цени

Съществено по-ниски цени в началото на 2023/24 година

След като руската инвазия в Украйна доведе до несигурност на пазарите и рязко увеличение на цените през пролетта на 2022 г., от м. юни 2022 г. насам е налице тенденция на понижаване на международните котировки на основните зърнени и маслодайни култури. За това допринасят високото

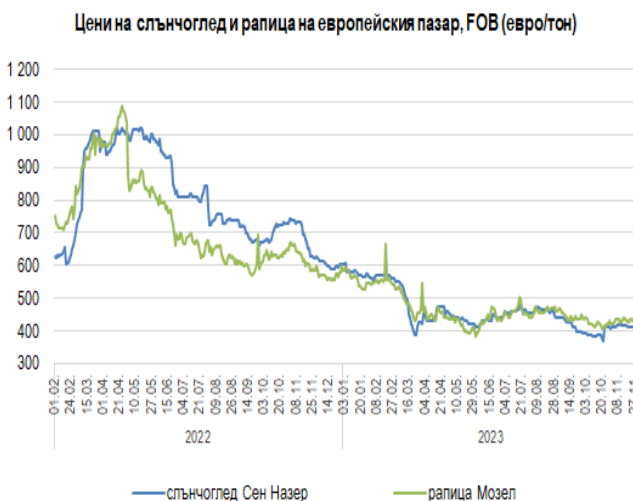
предлагане в глобален мащаб, предприетите мерки за деблокиране на експорта от Украйна и намалението на цените на някои вложения в производството, като торове, препарати за растителна защита и енергоносители (значително поскъпнали непосредствено след началото на войната в Украйна).

Фиг. 4

Източник: Agritel

Низходящият тренд е ясно изразен до м. май 2023 г., след което се наблюдава по-плавно понижение или относително стабилизиране на цените на отделните култури, но на сравнително ниски нива (Фиг. 4 и 5).

Фиг. 5

Източник: Agritel

Изкупните цени на основните зърнени и маслодайни култури в България като цяло следват тенденциите на международните пазари. Така, действалите ограничения за внос от Украйна не доведоха до

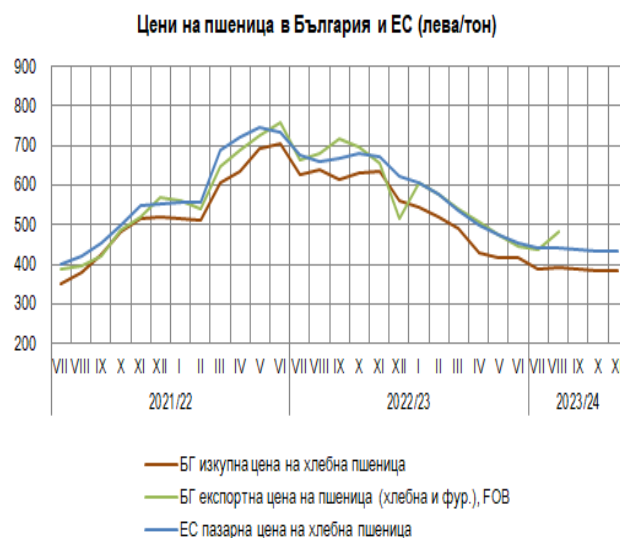
увеличение на цените в страната, но вероятно са допринесли за избягване на още по-сериозно поевтиняване, особено на слънчогледа. Освен международната конюнктура, известен натиск върху цените на пшеницата и ечемика през последните месеци оказва и по-високото вътрешно производство от реколта '2023.

Изкупни цени на зърнени и маслодайни култури в България (лева/тон без ДДС)

Период/ продукт	ноември 2022	октомври 2023	ноември 2023	Изменение към ноември 2023 (%)	
				мес. база	год. база
хлебна пшеница	636	385	385	0,0%	-39,4%
фуражна пшеница	620	364	359	-1,4%	-42,1%
фуражен ечемик	573	340	342	0,7%	-40,3%
царевица	590	382	376	-1,6%	-36,3%
слънчоглед	1 107	684	682	-0,3%	-38,4%
рапица	*	*	*	-	-

Източник: САПИ

Традиционно, цените на зърнените и маслодайните култури на българския пазар се движат малко под тези в ЕС. В някои случаи експортните цени от България надхвърлят европейските ценови равнища, което обикновено касае сравнително малки количества и не е определящо за цялостната реализация на българската продукция.

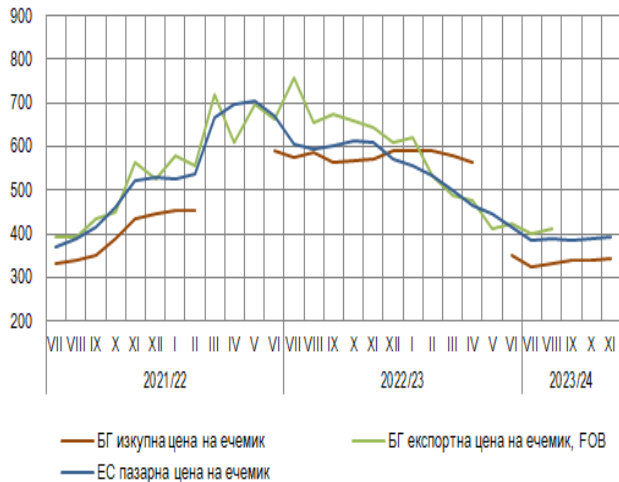

Фиг. 6

Източник: БГ цени - САПИ, НСИ; ЕС цени – ЕК

Средно за страната, към м. ноември 2023 г. пшеницата, ечемикът, царевичата и слънчогледът се търгуват в границите от 36,3% (царевича) до 42,1% (фуражна пшеница) по-евтино, отколкото по същото време на 2022 г. (Фиг. 6, 7, 8 и 9).

Цени на ечемик в България и ЕС (лева/тон)

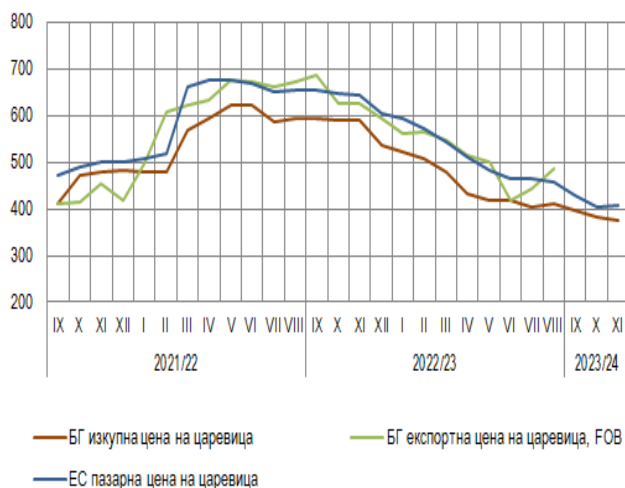

Фиг. 7

Източник: БГ цени - САПИ, НСИ; ЕС цени – ЕК.

На месечна база се отчитат леки ценови колебания, като изкупните цени на фуражната пшеница, царевичата и слънчогледа се понижават съответно с 1,4%, 1,6% и 0,3%, докато тази на фуражния ечемик се повишава с 0,7%.

Цени на царевича в България и ЕС (лева/тон)

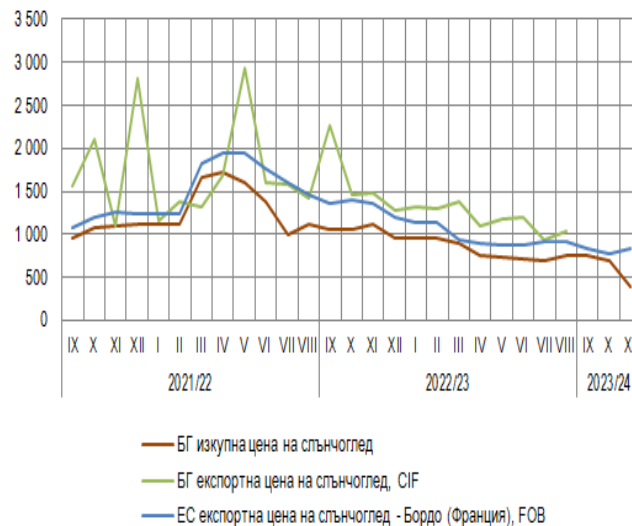

Фиг. 8

Източник: БГ цени - САПИ, НСИ; ЕС цени – ЕК

Без промяна спрямо предходния месец остава цената на хлебната пшеница.

Цени на слънчоглед в България и ЕС (лева/тон)

Фиг. 9

Източник: БГ цени - САПИ, НСИ; ЕС цени – ЕК

През следващите месеци се очаква цените на зърнените и маслодайните култури в България да останат сравнително ниски, като конкретните стойности ще зависят от развитието на международните пазари.